

УДК [745.048:398.332.12](477=161.2):069.538]:001.891
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2024.05.1308>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ І МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЄКТУ «УКРАЇНСЬКА ПИСАНКА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ»

Андрій КЛІМАСШЕВСЬКИЙ

кандидат мистецтвознавства, заступник директора
з наукової та музейної роботи,
Інститут народознавства НАН України,
проспект Свободи, 15, 79000, м. Львів, Україна,
e-mail: aklimashevskyi@gmail.com

Проаналізовано наукову й музейну цілісність найбільшого і найдавнішого зібрання писанок в Україні, сформовану на базі колекції Музею Наукового товариства ім. Шевченка в контексті виконання в 2024 р. грантової програми Українського культурного фонду.

Мета статті — оприлюднити інформацію в науковому середовищі про концептуальні, методологічні засади та результати виконання грантового проєкту за підтримки Українського культурного фонду «Українська писанка в європейському культурному просторі», базованого на дослідженні, атрибуції, диджиталізації, промоції і оцифруванні у форматі вебкаталогу і формуванні 3D-моделей найбільших знакових артефактів найдавнішої частини фонду писанок МЕХП.

Об'єкт дослідження — писанки з колекції НТШ, відібрані за територіальним принципом у контексті етнографічних регіонів.

Методологія дослідження ґрунтується на комплексному залученні різних методів, принципів і концепцій.

Ключові слова: писанка, грантовий проєкт Українського культурного фонду, фонд писанок МЕХП ІН НАНУ, музей НТШ, 3D-моделі писанок, вебкаталог, методологія проєкту, критерії відбору пам'яток, найдавніше і найбільше зібрання писанок.

Andriy KLIMASHEVSKYI

Candidate of Art Studies,

deputy director of research and museum work,

Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine,

Prospekt Svobody, 15, 79000, Lviv, Ukraine,

e-mail: aklimashevskyi@gmail.com

CONCEPTUAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF PROJECT «UKRAINIAN EASTER EGG IN THE EUROPEAN CULTURAL SPACE»

The scientific and museum integrity of the largest and oldest collection of Easter eggs in Ukraine, formed on the basis of the collection of the Museum of Shevchenko Scientific Society in the context of implementation in 2024, is analyzed and based on the grant program of the Ukrainian Cultural Fund.

The purpose of the article is to publish information in the scientific environment about the conceptual, methodological foundations and results of the grant project supported by the Ukrainian Cultural Foundation “Ukrainian Easter egg in the European cultural space”, based on research, attribution, digitization, promotion in the format of a web catalog and the formation of 3D- models of the most iconic artifacts of the oldest part of the Easter egg fund.

The object of the study is Easter eggs from the collection of the National Academy of Sciences, selected according to the territorial principle in the context of ethnographic regions.

The methodology of the project within the framework of the UKF is based on a systematic approach in the selection of the most historically significant and attractive monuments from a separate museum fund of Easter eggs in the amount of 287 units for 3D digitization, multi-focal photo fixations, digitization and high-quality presentable presentation in the modern cultural and museum internet - spaces.

The research is based on the comparative-historical method based on the territorial principle with the selection of 2-chronological periods:

1. Monuments of the end of the 19th century. — before the beginning of World War I.

2. Monuments of the interwar period until 1939 (the beginning of World War II).

All artifacts are considered in the context of ethnographic zoning based on the disclosure of pysanka traditions of different regions with their own local world of symbols, ornamentation, and color.

The main criteria for selecting Easter eggs were:

1. By the time of creation (admission to the museum collection).

2. By regional specificity (ethnographic region of origin).

3. According to the existence of a local original tradition.

4. By state of preservation.

5. By execution technique.

6. On ornamental motifs.

Keywords: pysanka, grant project of the Ukrainian Cultural Fund, pysanka fund IN NASU, museum of NTSH, 3D models of pysanka, web catalog, project methodology, criteria for selection of monuments, the oldest and largest collection of pysanka.

Вступ. Унікальний проєкт «Українська писанка в європейському культурному просторі», який реалізований в рамках грантової програми Українсько-го культурного фонду (далі — УКФ) в 2024 році, мав на меті, згідно зі заявкою, за допомогою найновіших сучасних цифрових технологій задокументувати, систематизувати і структурувати в інтернет-просторі у вигляді оцифрованого програмного інтерактивного продукту 250 вибраних за територіальним принципом артефактів писанкового мистецтва, які атрактивно представляють найдавнішу та найбільшу в Україні музейну колекцію цих пам'яток з відповідного однойменного фонду Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства Національної Академії наук України, що складає близько 13 тисяч одиниць збереження. Однак, під завершення проєкту стало зрозумілим, що окрім зазначеної вибірки писанок є ще декілька десятків напрочуд вартісних раритетів, які доповнюють, підсилюють і збагачують атрактивно й змістовно як кінцевий візуальний ефект, так остаточні результати роботи. Тому, зрештою, кількість оцифрованих пам'яток писанкового мистецтва склала 287 артефактів.

Основна частина. Такий проєкт йде в ногу з часом, впроваджує не лише у вітчизняний, але й у європейський і світовий контекст знакові музейні колекції і пам'ятки, забезпечуючи не лише для наукової й культурної спільноти, але й для загалу простий ефективний доступ до різних музейних зібрань і збірок у фондосховищах. Відповідно, зникає необхідність у зайвому доступі до насамперед складних за станом збереження раритетів або груп пам'яток, створених з делікатних матеріалів, на зразок паперу, текстилю, а й, у даному випадку, ще більш вразливих — писанок, створених на основі чи не найбільш крихкого матеріалу — пташиного яйця. Оцифруванням музейного фонду забезпечується перспектива його довготривалого архівування і документування аж до можливості реконструкції на випадок окремих втрат та навіть самої пам'ятки, зокрема внаслідок форсмажорних обставин, насамперед воєнних дій, враховуючи нинішню ситуацію в Україні з непрогнозованістю часового завершення російсько-української війни і можливих ризиків для об'єктів музейної й культурної спадщини, бо, як показала понад 150-літня музейна практика, навіть наявність фотоархівних матеріалів з доброякісно зробленими свого часу

світлинами не забезпечує їх від руйнації у часовому вимірі декількох десятиліть.

Одночасно, високоякісний оцифрований музейний продукт чи проєкт дає змогу залучити вітчизняні музейні фонди до швидкого системного зв'язку з базами інших аналогічних інституцій у сучасному європейському і світовому інтернет-просторі.

Найбільш перспективними в найближчому майбутньому, інтерактивно і цікаво пізнавальними для ширшого кола відвідувачів музейного контенту, є формування актуальних віртуальних виставок та тематичних експозицій музейних закладів України в інтернет-просторі з динамічними акцентами у формі 3D-моделей і 3D-анімацій на основі активного публічного представлення пам'яток з фондосховищ, раніше зазвичай мало доступних людському оку пересічної людини.

З початку XXI століття в Європі реалізовано вже значну кількість таких знакових віртуальних музейних проєктів і виставок, які привертають широку увагу відвідувачів, сприяючи динамічному та повномасштабно інформаційному розвитку музейного інтернет-простору. З найцікавіших прикладів успішного оцифрування музейних фондів, які отримали широкий суспільний резонанс в Європі, фахівці виділяють як один з перших найбільше резонансних візуальних музейних проєктів «Karlsruher T rkenbeute» Баденського крайового музею у Карлсруе в Німеччині з демонстрацією декоративно-ужиткового мистецтва Османської імперії в період її пізнього розквіту в XVII ст. аж до занепаду після доленосної для Європи битви під Віднем 1683 року. Увесь комплекс цього музейного проєкту «дослівно оживає» за допомогою створення віртуального простору з використанням динамічних 3D-анімацій [1, с. 82].

У сенсі еволюції динамічної моделі сучасного інтерактивного музейного простору серед наших сусідніх держав слід відзначити також музей «Пана Тадеуша» у польському місті Вроцлав, а з українських музейних закладів — сучасну експозицію з інтерактивною 3D-анімацією у Державному природознавчому музеї у Львові, обласному історико-краєзнавчому музеї і його філіалі — музеї Володимира Патика та першу, створену ще в 2017 р. в Галичині тематичну інтерактивну постійнодіючу експозицію музичних інструментів «Музика що оживає» (Музей етнографії та художнього промислу

Інституту народознавства Національної Академії наук України).

Чому саме писанка була обрана для цього другого інтерактивного проєкту Музею етнографії та художнього промислу ІН НАНУ (далі — МЕХП), якщо його фонди налічують близько 100 тисяч пам'яток, левову частку яких становлять інші етнографічні збірки у розрізі народних ремесел, обрядовості, традицій. Аналіз культурного і, зокрема, музейного контенту України за 2,5 роки повномасштабної війни з росією показав, що головна увага українського суспільства, окрім найбільш драматичної воєнної тематики, нині сфокусувалась на пізнанні власної національної й культурної ідентичності та глибинних самобутніх історичних культурних феноменів. А що краще відповідає цьому загальному суспільному запити нині воюючої за своє існування країни, як не писанка — квінтесенція національного світобуття і фактично єдиний мистецький витвір, який з княжої доби створювався щороку у передвеликодній період у значній кількості, ледь чи не в кожному населеному пункті українських етнічних земель, до того ж локалізуючись у власні орнаментальні світи з виразним територіальним різноматтям у межах традиційних етнографічних регіонів, виразних окремих субрегіонів і навіть сіл.

Іл. 1. Габльота-вітрина для писанок з музею НТШ у Львові. Поч. 20 ст. Фонд писанок МЕХП ІН НАНУ. Світлина Г. Виноградської

Головний акцент проєкту спрямований на висвітленні виняткової цінності для сучасного вітчизняного і європейського культурного простору найдавнішої частини зібрання фонду писанок МЕХП з музейної колекції Наукового товариства імені Тараса Шевченка (далі — НТШ), який якнайкраще відображає неповторну орнаментальну і колористичну барвисту мову української писанки з її прадавнім змістом значного пласту архаїки символів і знаків, які подекуди сягають тисячолітньої глибини (передусім солярних геометризованих мотивів).

Слід зазначити, що інші давні і великі збережені музейні зібрання писанок в Україні, зокрема Музею Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського в Коломиї та Національного музею імені А. Шептицького у Львові почали формуватися дещо пізніше, починаючи з поч. ХХ ст. Натомість колекція писанок МЕХП сформувалася на базі великого зібрання цих артефактів з Музею Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові (далі — Музею НТШ), ліквідованого радянською владою ще у 1939 році.

Офіційною датою започаткування музейного зібрання НТШ, зокрема збірки писанок, слід вважати 1882 р., коли за словами наукового секретаря товариства Володимира Гнатюка «... вже в 1882 р. вплинули до нього деякі дари ... (відомо про надходження також перших писанок). Аж 1900 р. справлено перші два габльоти й приміщено їх в окремій кімнаті та порозставлявано в них призбирані предмети» [2, с. 9]. Одна така квадратної форми унікальна габльота поч. ХХ ст., столярно сконструйована у вигляді широкої дерев'яної вітрини зі спеціальним гніздами-отворами для писанок, закладеними всередині вставної горизонтальної площини, збереглась до нині у музейному фонді писанок (іл. 1). Це вказує на ту велику увагу, яку в НТШ вже тоді надавали збереженню і демонстрації таких напрочуд крихких артефактів, якими є створені на поверхні пташиного яйця писанкові світи, які до того ж мають здатність з часом вицвітати, втрачаючи значною мірою первісний колорит, створений на основі органічних і не завше стійких барвників.

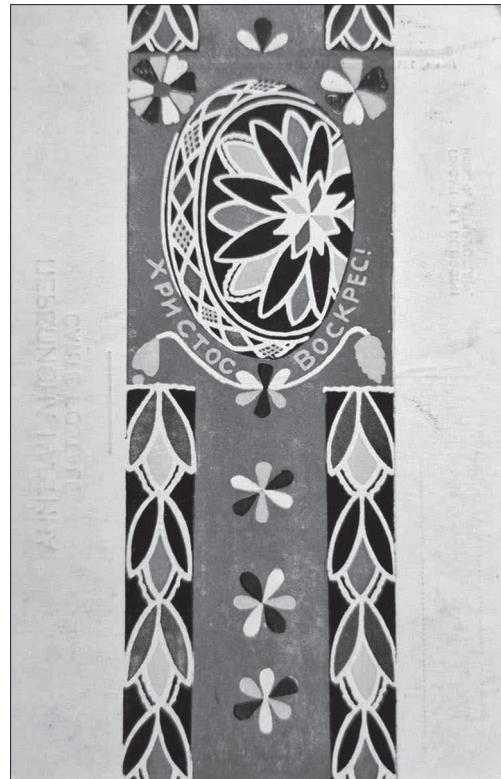
В історичному вимірі поруч з музеєфікацією української писанки майже одночасно близько 150 років тому був розпочатий процес висвітлення і популяризації феномену писанкарського мистецтва у

тогочасному публічному просторі у вигляді науково-популярних друкованих видань. Однак це були незначні за обсягами тиражі продукції, переважно альбомного змісту, починаючи від книжки матері Лесі України — Олени Пчілки «Український орнамент», яка вийшла у 1876 р. з 23-ма кольоровими замальовками писанок із Новоград-Волинського повіту, книги Пелагеї Литвинової «Южно-Русский орнамент» 1878 р. з двома кольоровими таблицями із зображеннями 24-х писанок з Глухівського повіту на Сіверщині та 1-го тому альбому Сергія Кульжинського «Опис колекції народних писанок» 1889 року. Остання робота базована на збірці приватного музею Катерини Скаржевської у Лубнах, мала системний структурований характер з демонстрацією 2219 писанок, кожна з яких мала свій порядковий номер і переважно: місце походження, рік, назва, а подекуди й вказано було автора твору [3, с. 10].

На «Великій Україні» у складі російської імперії першими дослідниками, які вивчали і популяризували українську писанку, були визначні вчені-енциклопедисти і першопрохідці в українській «ойкумені» етнографії, народної культури та мистецтва: Хведір Вовк, Микола Сумцов, Вадим Цербаківський та Степан Таранушенко.

Натомість в Галичині під Австро-Угорщиною планомірне музейницьке комплектування і популяризація писанкових зборів розпочалися дещо пізніше, однак системніше і централізованіше під егідою постало в 1873 році Наукового товариства імені Т. Шевченка та таких загально визнаних авторитетів, як голова НТШ з 1897 р. Михайло Грушевський, видатний антрополог Хведір Вовк та знаковий історик Мирон Кордуба. Стараннями Володимира Гнатюка і Мирона Кордуби від самих початків постановки музею НТШ були підготовлені спеціальні тематичні відозви НТШ до громадськості Галичини з закликом до зборів писанок, насамперед у період перед Великоднем. Подібного роду інформація активно поширювалася у вигляді публікацій в періодичних газетних виданнях української спільноти, друкованої продукції самого НТШ, інших суспільно значимих товариств.

Найсистемніше до збору інформації про писанки у розрізі різних регіонів Галицької України, підбору критеріїв відбору і збору самих творів до музею підійшов М. Кордуба, який, за його ж словами,

Іл. 2а. Писанкові мотиви. Великодня поштова листівка. З колекції музею НТШ. Львів, поч. 20 ст. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

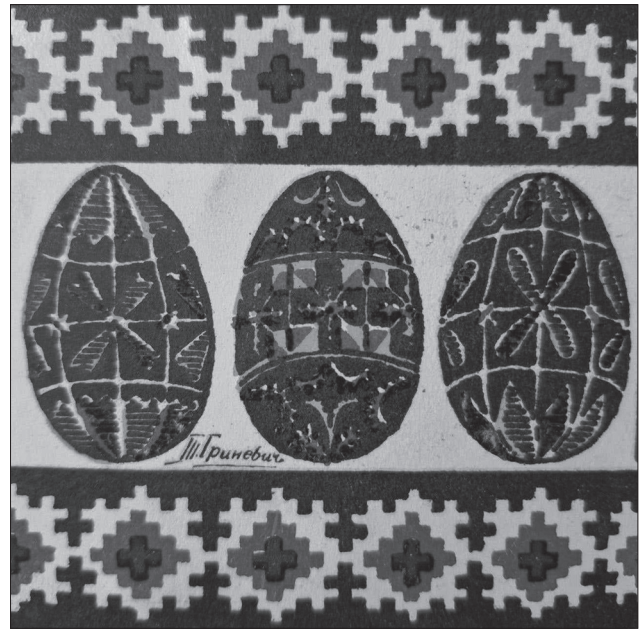

Іл. 2б. Зворотній бік цієї ж великодньої листівки з відбитком печатки Музею НТШ. Вид-во Українське мистецтво. Львів, 1913 р. Серія 1

«...уложив відповідний квестіонар, з 27 питаннями, котрий відтак доповнив деякими замітками д. Хв. Вовк. В порозумінню з Наук. тов. ім. Шевченка я оголосив той квестіонар в часописах: «Ділі», «Народній Часописи» (Цвітень, 1896) та «Запис-

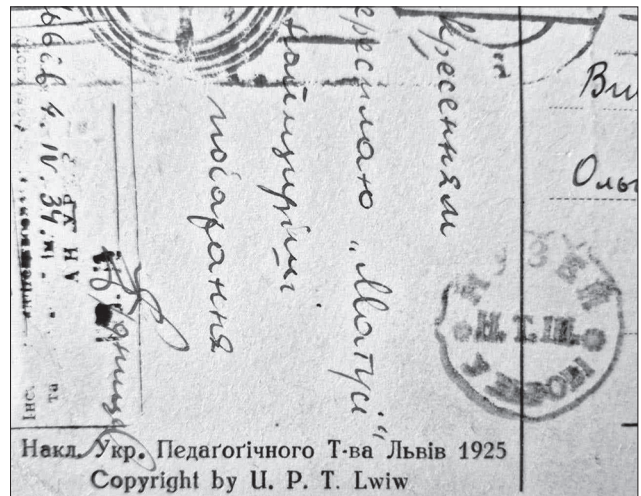
Іл. 3а. Зразки писанок на великодній листівці. З колекції Музею НТШ. Львів, поч. 20 ст. Фонд історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

Іл. 3б. Зразки писанок на великодній листівці. З колекції музею НТШ. Львів, поч. 20 ст. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

Іл. 4. Зразки писанок. Видання «Рідний край». З колекції Музею НТШ. Львів, поч. 20 ст. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

Іл. 5. Зворотній бік великодньої листівки з даними, що видано накладом Українського Педагогічного Т-ва у Львові. Львів, 1925 р. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

ках Наук. Тов. ім. Шевченка, т. XI». Крім сего, розіслав я 200 примірників квестіонара по селах вище наведених повітів. Надіслані відповіді (числом 37) та окази писанок і в кінці власні розсліди, головню в повіті Кам'янецькім, послужили мені підставою до сеї розвідки» [4, с. 3].

З початку ХХ ст. найдієвішим і актуальним способом звернення фокусу уваги української спільноти Галичини до писанкарської справи стало досить масове тиражоване продукування спеціальних тематичних листівок на Великодню тематику, переважно з центральним акцентом на писанках або писанкових орнаментальних мотивах (іл. 2, 3). Ініціатива, запо-

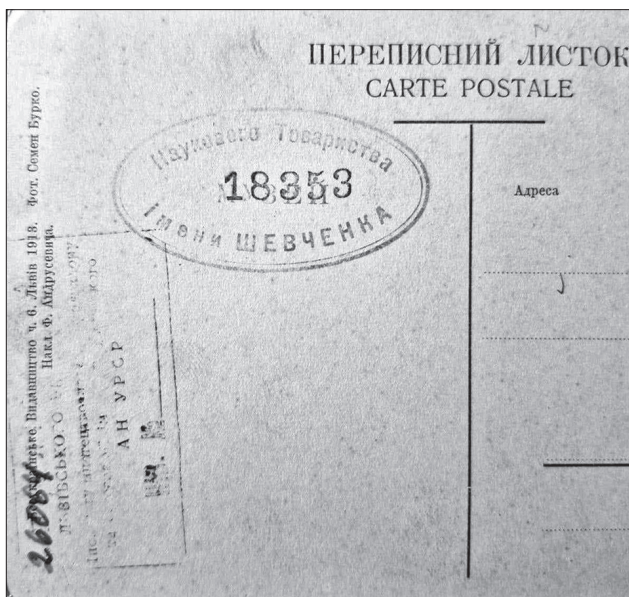
чаткована НТШ у першій третині ХХ ст., набрала широкого суспільного резонансу. Цілий ряд провідних організацій на Галичині мав за честь долучитися до фінансування цього суспільно важливого проекту, наприклад: Українське Педагогічне товариство у Львові, «Провіта», «Рідна школа» і навіть приватні пожертви чільних представників української громади (наприклад Ф. Андрусевича) за власний кошт; тому зі зворотного боку такої великодньої листівки вказувалося накладом якої інституції фінансувався

Іл. 6а. Світлина з писанками. Поштова листівка. Львів, 1913 р. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

Іл. 7. Світлина з писанками. Великодня поштова листівка. Львів, 1913 р. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

Іл. 6б. Зворотній бік цієї ж листівки з позначенням видавництва і фотографа. Львів, 1913 р. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

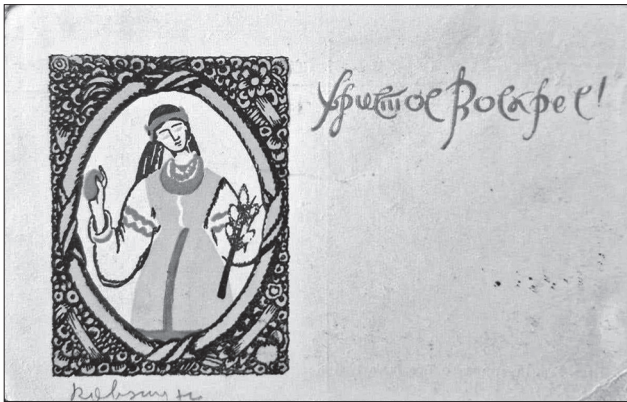
цей тираж (іл. 4, 5). Це була ера розвитку дизайну та художньої фотографії, тому значна кількість листівок мала вигляд світлин з мистецькими композиціями на зразок натюрморту з фотофіксаціями зазвичай тематичних груп писанок, поміщених в об'ємні композиції лозоплетених кошиків, народної кераміки і навіть загальноновизнаної продукції керамічної фабрики Івана Левинського та Коломийської гончарної школи з народними мотивами, переважно з Гуцульщини та Покуття (іл. 6, 7).

Особливим успіхом користувалися листівки з репродукціями картин і художніх творів відомих укра-

Іл. 8. Великодня поштова листівка. Львів, поч. 20 ст. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

їнських художників: Олени Кульчицької, Антона Монастирського, Гната Колдуняка та інших митців з зображенням великодніх дійств: розпису писанок дівчатами, гаївок біля церкви, Воскресіння Христового та великодньої атрибутики і символіки (іл. 8, 9). Така форма репрезентації писанок для широкого українського загалу відрізнялася від загальноприйнятого раніше академічного підходу до ілюстрування писанок, як кольорових додатків до наукових праць у вигляді добре структурованих систематизованих літографій табличної форми за тематичними чи регіональними групами. Цю різницю добре помітно на прикладі першої виданої у світ Української загальної енциклопедії в 3-х томах, виданої кооперативом «Рідна школа» у 1930-х роках під головною редакцією Івана Раковського (на початку ХХ ст. — референт музею НТШ), де до фахово підготовленого тексту І. Гургули про писанки додано таблицю з давніми писанковими артефактами з

Іл. 9а. Великодня поштова листівка. Автор П. Ковжун. Львів, накладом Українського Педагогічного Т-ва, 1925 р. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

Іл. 9б. Великодня поштова листівка. Автор С. Гордінський. Львів, Накладом видавництва "Тема", 1938 р. Фонд Історичних світлин та візуальних матеріалів МЕХП ІН НАНУ

Музею НТШ — нині фонду писанок МЕХП ІН НАНУ [5, с. 480—481]. Цікаво, що це була остання до нині широко прорекламована для українського інформаційного простору ілюстративна інформація про найдавніші писанки з Музею НТШ у форматі тогочасної великої фундаментальної енциклопедичної праці (іл. 10).

І лише в 2024 р., фактично майже через 100 років після останньої, свого передвоєнного часу дуже популярної публікації про давні музейні писанки з колекції НТШ, наш музейний проєкт, за підтримки УКФ, повертає в широкий громадський простір із залученням сучасних інформаційних технологій повноцінно акцентовані дані про найбільший зібраний писанковий світ України. У повоєнний період впродовж майже півстоліття під тиском «тоталітарної машини» радянського режиму правдива інформація про зібрання писанок з колекції НТШ була табуйована і «закрита під 10-ма замками» у музейних фондах МЕХП. Лише спорадично окремі писанки з колекції НТШ декілька разів з'являлися в радянському інформаційному просторі, але без вказування їхнього первісного походження, як, наприклад, 16 зразків в книзі за 1969 р. під редакцією Я.П. Запасака «Нариси з історії українського декоративного мистецтва». Цікаво, що дуже популярна за радянської окупації «Історія українського мистецтва» у 6-ти томах зі зрозумілих ідеологічних упереджень цензури щодо великоднього змісту української писанки фактично проігнорувала цей феномен прадавньої української культури. Вже за часів української незалежності траплялися лише спорадичні публікації з ілюструванням лише окремих пам'яток писанкового мистецтва з зібрання НТШ у фондах МЕХП, зокрема окремих регіональних груп з Галичини, Волині, Поділля, Буковини і Наддніпрянщини в книзі-альбомі «Скарби Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України», Львів, 2005 р. (с. 46—53) та альбомі-каталозі «Українське народне мистецтво», підготовленому Інститутом колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ під редакцією Остапа Лозинського 2021 р. (с. 47—53). Однак і ці видання зі спорадичними даними про писанки фондової збірки МЕХП не мали системного структурованого характеру.

Мета нашого проєкту — диджиталізація і популяризація українських писанок як частини національного надбання України з фондів Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України шляхом оцифрування, наукового опрацювання, створення 3D-моделей обраних пам'яток та висвітлення їх у форматі вебкаталогу. Основними результатами проєкту є:

1). П'ятдесят цифрових 3D-моделей обраних писанок;

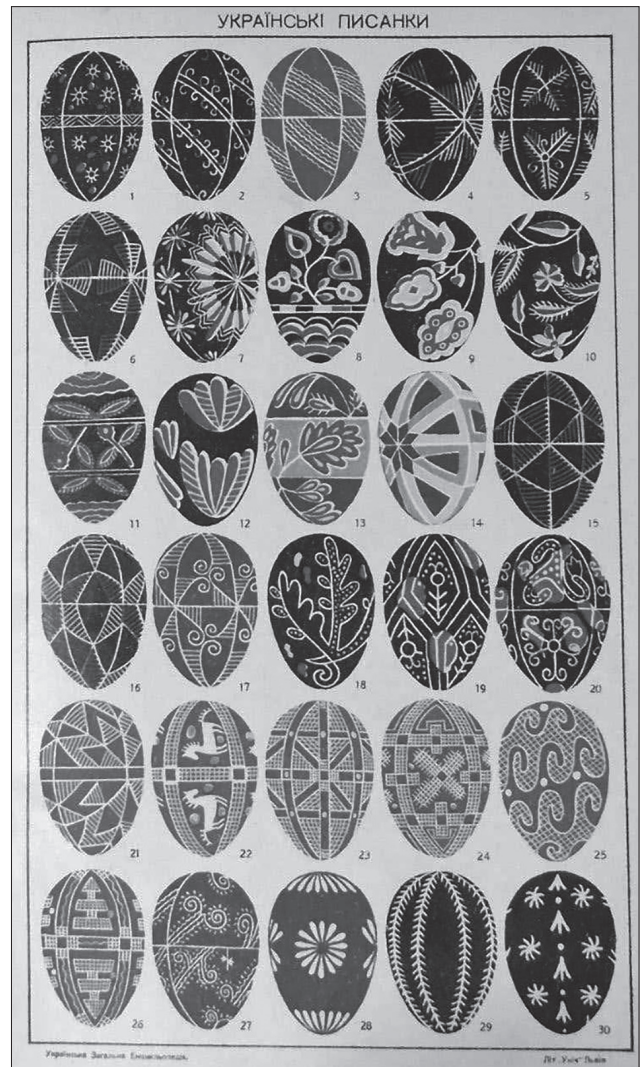
2). Вебсайт, що містить вебкаталог з зображеннями та інформацією про 287 писанок музею, їхню генезу, символіку та регіональне розмаїття;

3). Промоція проєкту на різних етапах його реалізації з висвітленням створених продуктів у національному та регіональному медійному й науковому просторі; а також у вигляді 3-х проведених резонансних презентацій: в Львівській обласній науковій бібліотеці, Львівській Національній Академії мистецтв і Музеї етнографії та художнього промислу ІН НАНУ, які відвідали загалом більше 200-х осіб.

Створений структурований двомовний (українською та англійською мовами) вебкаталог відібраних 287 писанок, для 50-ти з яких створені цифрові 3D-моделі. Це дає можливість зберегти автентичку візуального сприйняття давньої писанки (колерит, первинні барви, символіку, цілісність сюжету). Реалізація проєкту надасть доступ широкому загалу до інтерактивного показу мікркосмосу української писанки в сучасному форматі 3D-моделей, доповнених цифровими фотознімками, структурованих у цифровому каталозі, що сприятиме загалом популяризації національної культурної спадщини і забезпечить постійний он-лайн доступ широкого кола користувачів до цих об'єктів національного надбання України.

Глядачі презентацій були першими користувачами, які випробували роботу вебкаталогу з можливістю поширення інформації серед кола свого спілкування та в соцмережах. До того ж на другій і третій презентації проєкту були масово розпоширені інформаційні листівки з мистецькими світлинами писанок з колекції МЕХП у розрізі етнографічних регіонів, які були означені QR-кодами з повнішою інформацією про результати проєкту. Безпосередніми профільними споживачами цього продукту є майстрині-писанкарки, наукове середовище з числа етнографів, мистецтвознавців, культурологів, краєзнавців; музейне середовище з огляду можливостей оцифрування фондів колекцій та їх інтерактивного представлення з 3D-моделями у сучасному інтернет-просторі та проведення пізнавальних майстер-класів для широкого загалу.

Опосередкована аудиторія проєкту — відвідувачі сайту з вебкаталогом писанок, користувачі соцмереж та ютуб-каналів, відкритих та наповнюваних в рам-

Іл. 10. Таблиця з літографіями писанок з Музею НТШ. До статті І. Гургули про писанки // Українська загальна енциклопедія під ред. І. Раковського. Том 3. Львів; Станіславів; Коломия. Рідна школа. С. 480—481

ках PR-кампанії, а також студенти гуманітарних закладів освіти, колекціонери, гіді-екскурсоводи, громадські діячі, громадські установи, які працюють у сфері збереження і популяризації культурної спадщини, народні митці, мистецькі гуртки, журналісти, блогери та галеристи у сфері культури.

Також, зацікавленими сторонами проєкту є професійне середовище — наукові та освітні інституції (передусім Львівська Національна академія мистецтв, Львівський коледж декоративного і ужиткового мистецтва ім. І. Труша) та громадські установи у сфері культури та мистецтва (спілки народних та професійних майстрів), мистецькі художні школи, зокрема Львівська художня школа ім. О. Новаківського. Цифрове представлення в об'єкті писанко-

вого мистецтва, зокрема у вигляді 3D-моделей автентичних пам'яток, має суспільну цінність для розроблення арт-програм для учнів інклюзивних класів мистецьких шкіл.

Методологія нашого проєкту в рамках УКФ побудована на системному підході у відборі найбільших в історичному вимірі знакових давніх артактивних пам'яток з окремого музейного фонду писанок в кількості 250 одиниць для 3D оцифрування, різнофокусних фотофіксацій, диджиталізації та якісного презентабельного представлення у сучасному культурному та музейному інтернет-просторі.

В основі відбору — порівняльно-історичний метод за територіальним принципом з виділенням 2-х хронологічних періодів:

1. Пам'ятки кінця XIX ст. — до початку I-ї Світової війни.

2. Пам'ятки міжвоєнного періоду до 1939 року (початку II-ї Світової війни).

Усі артефакти розглядаються у контексті етнографічного районування на основі розкриття традицій писанкарства різних регіонів (представлених в колекції МЕХП) з власним локальним світом символів, орнаментики, колориту.

Основні критерії відбору:

За часом створення (надходження до музейної збірки). Пріоритет надається найдавнішим артефактам з їх атрибутами ними полями: роком постановки, місцем (осередком) створення за принципом: населений пункт, регіон; джерело надходження, датування, матеріал, техніка виконання, пігменти, базова структура знаків і символів, колорит.

За регіональною специфікою (етнографічний регіон походження). Вибірка артефактів відбувається за базовою для кожного регіону ритуальною морфологічною структурою декорування з її варіативністю програмних оригінальних зразків та місцевих ключових кодових структурних елементів, символів і знаків у контексті їх архаїки походження, історичної спадковості, тягlosti, генези, трансформацій та зайшлих зовнішніх впливів.

За наявністю місцевої локальної самобутньої традиції. Це зумовлено наявністю в колекції писанок МЕХП винятково оригінальних окремих груп пам'яток з ряду населених пунктів Галичини, Полісся та Волині, що дає змогу виділити на рівні села чи іншого населеного пункту існу-

вання в історичному минулому, принаймні не пізніше XIX ст., оригінального локального писанкового осередку з власним самобутнім світом символіки та традицій.

За станом збереження. Для проєкту засадничо важливим є відбір добре збережених зразків писанок для їх належного атрактивного опрацювання і представлення, цілісною автентикою і естетикою сприйняття орнаментики, колориту, техніки виконання, збереження первісної форми і морфологічної структури декору. Пошкоджені або вицвілі писанки з суттєвими втратами первозданного вигляду до уваги не беруться.

За технікою виконання. Враховуючи основний акцент у проєкті на дослідженні і публічному висвітленні чільних знакових пам'яток найдавнішої частини музейної колекції писанок, які були створені до 1939 року, відбір пам'яток здійснюється за традиційними техніками виконання писанкового декору: а) найбільш поширеного воскового методу; б) менш поширеного розпису пензлем («мальованки»); в) більш давнього, але менш вживаного способу — «дряпання» («скробанки-дряпанки»).

За орнаментальними мотивами: а) солярними; б) хрестовими; в) геометризованими; г) рослинними (фітоморфними); д) зооморфними; е) антропоморфними.

Висновки. У процесі відбору пам'яток писанкового мистецтва для проєкту було встановлено, що більшість артефактів із зібрання НТШ в фондovій збірці МЕХП є переважно сформовані у багатоколірній гамі (їх первісно насичений колорит частково втрачений, переважно через вицвітання); з переважанням орнаментальних світлів з геометризованими мотивами в одних регіонах України з крупно акцентованою символікою (часто солярного змісту), а в інших, як на Гуцульщині, — з «ювелірно» потрактованими багатоструктурними і багаторівневими композиціями, які, за звичай, обрамлюють акцентовані зооморфні зображення.

Отриманий в результаті реалізації проєкту продукт загально-музейного значення середовища України має непересічне глобальне значення і навіть з часом не втратить своєї актуальності в контексті позиціонування нашого культурного надбання у європейському інформаційному музейному та культурному просторі.

Загалом цей проєкт у час нашої визвольної війни за всі сфери буття національного «Я» сприятиме єдності українців з різних регіонів нашої держави, зокрема залучатиме вимушено внутрішньо переміщених громадян України до глибокого пізнання такого феномену вітчизняної культури, як писанка.

1. Вітовець Ульріке. Інвентаризація і оцифрування музейної культурної спадщини на прикладі землі Нижня Австрія. Сучасний музей: між скарбницею та підприємством. *Матеріали Міжнародної конференції 8–10 жовтня 2006 р. в м. Чернівці*. Львів: вид-во ВНТЛ-Класика, 2008. С. 82.
2. Гнатюк В. *Наукове Товариство імені Шевченка. З нагоди 50-ліття його заснування (1873–1923)*. Львів: друкарня Наукового Товариства ім. Шевченка, 1923. С. 9.
3. Манько В. *Українська народна писанка*. Львів: Свічадо, 2005. С. 10.
4. Кордуба М. *Писанки на Галицькій Волині*. Харків: Видавель Олександр Савчук, 2018. С. 3.
5. Гургула І. Писанки. *Українська загальна енциклопедія*. Під редакцією І. Раковського. Том 3. Львів; Станіславів; Коломия: Рідна школа. С. 480—481.

REFERENCES

- Vitovets Ulrike. (2008). Inventory and digitization of museum cultural heritage on the example of Lower Austria. The modern museum: between the treasury and the enterprise. *Materials of the International Conference. October 8-10, 2006. Chernivtsi* (P. 82). Lviv: edition of VNTL-Klasyka [in Ukrainian].
- Hnatyuk V. (1923). *Shevchenko Scientific Society. On the occasion of the 50th anniversary of its founding (1873–1923)* (P. 9). Lviv: Shevchenko Scientific Society printing house [in Ukrainian].
- Manko V. (2005). *Ukrainian folk Easter egg* (P. 10). Lviv: Svichado [in Ukrainian].
- Corduba M. (2018). *Pysanky in Galician Volyn* (P. 3). Kharkiv: Publisher Oleksandr Savchuk [in Ukrainian].
- Gurgula I. Easter eggs. *Ukrainian general encyclopedia* (Pp. 480—481). Edited by I. Rakovsky. Volume 3. Lviv; Stanislavov; Kolomyia: Home school [in Ukrainian].